

MÜNCHEN

(1910)

I.

Eftir of stutta dvöl hvarf ég frá Weimar og hélt til München, höfuðborgar Bæverjalands. Herbergi mitt á gesthúsinu sneri út að járnbrautarstöð einni mikilli, og var þaðan að heyra ólínandi hávaða alla nóttina. Járnbrautarstöðvar stórborganna eru eins og nokkurs konar hjörtu, þar sem hreyfingin hættir aldrei. Þar gengur sífellt á dunum og dynkjum og eimreiðarnar eru stundum með þungum stunum, líkt eins og þessar furðulegu járnsköpunur væru að kasta mæðinni eftir langar og strangar dagleiðir. Það er nógu gaman að sjá farandann og komandann og allan ganginn á stórri járnbrautarstöð, einkum á Þýzkalandi, því að þar virðist allt í þeim efnum stórfenglegra en annars staðar í Evrópu, útbúnaður betri og regla meiri en t. d. á Englandi, þar sem járnbrautirnar eru allar í gróðafíknum einstaklingshöndum, til mikils meins fyrir þjóðfélagið að dómi merkra manna. Eins er að mestu í Bandaríkjunum, þar sem talið er, að þrisvar sinnum fleiri járnbrautarslys verði að tiltölu en á Þýzkalandi, mest vegna þess að járnbrautarliðið fær ekki nóga hvíld. Ofauðungarnir vilja ekki skerða tekjur sínar með því að halda nógu margt fólk. Fær fyrir það margur hroðalegan dauðdaga, beinbrotnar fyrst, en brennur svo lifandi, þegar kviknar í vagnarústunum. Þekktja menn naumast hörmulegri slys en þau, sem

of oft verða á járnbrautaferðum. Sú er nú ranghverfan á því að setja Loga fyrir ferðina, hann orkar meira en nokkur hestur, en það er líka meira í húfi, ef nokkuð ber út af taumhaldið missist.

2.

München er á stærð við Kaupmannahöfn, eða líklega öllu fólksfleiri (rúm $\frac{1}{2}$ milljón íbúa) og er einkum fræg fyrir bjór sinn og listir; listabær mestur á Þýzkalandi, og að því er ölið snertir, á München sjálfsagt engan sinn líka um víða veröld. Í öðrum stórbæjum, og einkum á mjög háu stigi í París, er alls staðar verið að auglýsa bjór frá München, og Pschorr Bräu, Löwenbräu o. s. frv. eru heimsfrægir drykkir. Bæverjar hafa kunnað að gera, ef ekki mat, þá drykk úr bygginu sínu, en það þrífst bezt korntegunda hjá þeim, því að landið liggur nokkuð hátt, München 530 m yfir sjávarmál, líkt og hálendi Íslands víða, með söndum og auðnum.

Vísindabær er München allmikill; þar hafa verið ágætis jarðfræðingar eins og Gümbel og Zittel, og þar var Penck, er hann hóf sínar frægu rannsóknir á ísaldamenjum Alpafjallanna; og þar var Íslandsvinurinn Konrad v. Maurer.

Konungar í Bæverjalandi hafa verið mjög listelskir sumir, látið reisa hvert stórhýsið af öðru fyrir listasöfn og hlynt mjög að listamönnum, enda hafa ágætir málara og aðrir listamenn safnast til borgarinnar. Og segir þó hér ekki af söfnum þessum, þar eð lítill tími vannst til að skoða þau. Á myndasýningu þar voru tvö að mér virtist mjög vel gerð málverk frá Íslandi, bæði úr Mývatnssveit, eftir F. Lissmann, Hamborg.

Í München er eins og nærri má geta margur Brimir, þar sem gott er til góðs drykkjar þeim, er það þykir gaman, eins og segir í Gylfaginning. Kom ég um kvöld í eina slíka bjórhöll, geysimiklum sal, þar sem múgur og margmenni sat og kneyfði bjór, ekki af hornum þó, eins og vel hefði átt við, því að þessi ofdrykkja öls virðist arfur úr forneskju, þegar munngát var æði miklu sjaldgæfara en nú. Var þar á boðstólum haft brimsalt hagldabrauð til að æsa þorstann, og var þó bjórinn svo gómþekkur, að hvergi hyggt ég, að jafnvel litlum drykkjumanni

mundi eins erfitt að vera bindindismaður og í München. Ég hefi aldrei séð eins drukkið; það hefði verið dálaglegur foss, hefði sá bjór verið kominn í eina bunu, sem þar rann um mannakverkar það kvöld, og sá þó lítt drykk á mönnum. En bæversku bjórhjörtun, sem svo eru nefnd, bera því þó vitni, að hollt mundi ýmsum að drekka minna. Bjórþamb er víst annars hvergi í heimi jafn stórkostlegt og á Þýzkalandi og er talið að Þjóðverjar drekki fyrir um 3000 milljónir marka á ári, eða hátt upp í 5 milljarðana frægu, sem þeir tóku í skatt af Frökkum. Er nú raunar í þessum 3000 milljónum talið allt áfengi og eigi öl eitt, en mest munar um ölið. Þegar nú þess er gætt, að ágóðinn af öldrykkjunni lendir aðallega hjá ýmsum auðugustu mönnum ríkisins — að vera ölgerðarmaður þykir jafnvel enn þá vissari vegur til auðs en lyfsala — þá má nærri geta að bindindismenn eiga við ramman reip að draga, og að versta mótspyrnan kemur ekki frá þeim, sem drekka, heldur frá hinum, sem brynna. Kemur þetta þó enn þá greinilegar fram á Englandi, þar sem ölvararnir — þeir eru vanalega gerðir að lávörðum, þegar þeir eru orðnir nógu auðugir — eru engu síður fjáðir en á Þýzkalandi, þó að ölið þeirra sé æði mikið verra.

Mér hefir varla litizt betur á nokkra stórbæjarbúa, sem ég hefi séð, en í München, þrátt fyrir bjórþambið; glaðleg og góðleg andlit virtust þar fremur algeng. Og yfirleitt kom viljinn til að flá útlendinginn hvergi nærri eins leiðinlega fram þar og víða annars staðar, t. a. m. í Lundúnum og þó einkum í París, og ærlegan málsverð má í München fá fyrir sanngjarnara verð en í flestum ef ekki öllum öðrum stórborgum.

Listabragurinn, sem er yfir svo mörgu í bænum, virtist koma fram jafnvel í gesthúsinu, þar sem ég bjó, og var það þó auðvitað ekki af betri endanum. Dögurðarstofan var ljósum viði þrýdd af listahöndum t. a. m., og allt var svo skemmtilega þokkalegt í samanburði við það, sem mér síðar reyndist í París, þessum fræga listabæ, og var þó gistingin líku verði goldin.

3.

Á víðum völlum sunnan til í borginni var verið að hefja stóra vísinda-, lista-, iðnaðar- og skólasýningu, og var þar fagurt

og fróðlegt um að litast. Ekki virtist mér, síðar meir, annar eins fegurðarblær yfir fransk-brezku sýningunni í Lundúnum, þó að meiri væri um sig, meira í hana borið og af henni látið. Ýmisleg aðdánleg kennsluáhöld voru þarna og teikningar skólabarna og handavinna og þótti ótrúlega vel gert.

Einkennilegt var að sjá á aflstöðinni, hvernig æðandi afl hefir verið beizlað og beint í mannanna þarfir, en óskemmtilegt þó að hugsa til þess, að hve litlum notum öll þessi tamning á jötunöflum náttúrunnar kemur enn þá, hjá því sem verið gæti, hve margt er enn þá óunnið, eða illa unnið af veikum og ofþreyttum höndum, sem vinna mætti með vélum; hvernig mikill hluti menntaþjófðanna er enn þá ekkert annað en nokkurs konar húsdýr, arðsömustu húsdýrin, eins og verksmiðjueigendurnir sýna á sjálfum sér og bústöðum sínum.

Einkar fróðlegt var þarna á sýningunni snilldar vel gert yfirlit yfir bæversku hásléttuna og Alpafjöllin sunnan að henni; var sumt upphleypt, en málað það, sem fjær var, og höfðu lagt saman listamenn og landfræðingar. Eru slíkar landamyndir frábærlega vel fallnar til að sýna landslag allt, hversu lítið borganna gætir í víðlendinu og hversu smá eru mannaverkin hjá byggingum náttúrunnar. En þó er furða, hvað mikið mennirnir hafa að gert, einkum þegar þess er gætt, að þessi undarlega litlu dýr, sem í fyllstu merkingu orðsins hafa risið upp á móti því, sem einu sinni var niðurröðun hlutanna, með því að fara að ganga á afturfótunum, eru rétt nýfarnir að leggja hönd á plóginn. Því meira sem maður sér af furðuverkum mannanna, því sterkari verður sú hugsun: við hverju má ekki búast, þegar svona er af stað farið. Því að það verður ekki of vel brýnt fyrir mönnum: menningin er rétt að byrja, vér erum rétt að komast út úr steinöldinni, notkun eldsins jafnvel má heita ný, þegar lítið er á tímalengd þá, sem mannkynið hefir þegar uppi verið.

Myndir eins og þessar, sem minnzt var á, væri gaman að hafa af íslenzku landslagi; útsýn af Sellandafjalli t. a. m. yfir Ódáðahraun og suður í Vatnajökul, til að sýna hina hryllilegu hátign auðnarinnar; en svo annað yfirlit af Vörðufelli á Skeiðum t. a. m., þar sem ef til vill er vinalegast víðlendi umhorfs á landi hér og framtíðarvænlegast.

Isar heitir eins og kunnugt er áin, sem München stendur

við, og í vorblíðunni valt hún áfram yggld og ólm með jökulsár-
eða réttara sagt hvítár-lit. En þó að hún velti „eins og vitlaus
skepna“, þá er hún engin bægisá, því að henni er mörkuð rás
með sterklega steinlímdum bökkum og straumbrjótum. En sú
var tíðin, og þó löngu fyrir Münchenar minni, að áin valt að
vild sinni yfir auða sanda eins og jökulsárnar á Íslandi gera enn.
Er það ein mikil sigurvinning manna, að beljandi stórár
skuli vera borgarprýði, en enginn farartálmi. Jökull sunnan úr
Alpafjöllum teygði sig á ísöld norður yfir sléttuna sem München
stendur á, og ísaldarmenjar fara að sjást úr því komið er suður
fyrir Dóná.